

Codi: 104700
Crèdits: 6
Caràcter: FORMACIÓ BÀSICA
Matèria: HISTÒRIA
Curs: SEGON
Semestre: PRIMER
Equip docent: Antonio Ontañón i Silvia Rosés
Hores de dedicació: 150h
Hores lectives: 75h
Hores autònomes: 75h

DESCRIPCIÓ DE LA MATÈRIA

Aquesta matèria és de formació bàsica i de metodologia històrica-teòrica, entenent la història i la noció genealògica com un dispositiu amb els seus mètodes i conceptes propis. L'objectiu general de la matèria és comprendre l'articulació entre processos històrics de l'era contemporània amb pràctiques i objectes culturals de les arts i els dissenys dels segles XIX-XX. En les tres assignatures que componen la matèria, s'abordaran coneixements històrics i conceptuals de les arts i els dissenys; es potenciaran les eines conceptuals, historiogràfiques i discursives perquè l'estudiant sàpiga explorar, trobar, llegir i comprendre els fenòmens culturals de l'època contemporània; es promourà la seva capacitat de treball col·lectiu en els processos de discussió a l'aula; se l'introduirà en els fonaments de la recerca i en l'ús adequat de fonts documentals.

Assignatures de la matèria:

HISTÒRIA: REVOLUCIONS I MERCAT

HISTÒRIA: GUERRES I POSTGUERRES

HISTÒRIA: CAPITALISME I ÈPOCA GLOBAL

HISTÒRIA: CAPITALISME I ÈPOCA GLOBAL.

Aquesta assignatura proposa una recerca al voltant de diferents situacions, contextos socio-polítics i culturals, des dels anys 50 fins als 90 que afecten i que queden travessats per les pràctiques de les arts, el disseny i la cultura visual. És a dir, pren com a marc temporal l'estudi del període des de la fi de la Segona Mundial amb l'expansió del capitalisme i la divisió del món en blocs fins a la caiguda del mur de Berlín amb l'expansió de la globalització. De tal manera que l'assignatura presta una especial atenció a les relacions entre les formalitzacions creatives, el context històric i els continguts teòrics.

OBJECTIUS

Explorar i aprofundir en el coneixement de les pràctiques artístiques i de disseny a partir de la Guerra Civil espanyola i la 2ª Guerra Mundial. Contextualitzar els fenòmens artístics, de les arts aplicades i del disseny amb els esdeveniments polítics, socials, mediambientals i culturals de l'època. Revisar el discurs jeràrquic i narratiu de la historiografia clàssica. Aplicar una metodologia d'anàlisi dels diferents aspectes conceptuals, ideològics i/o filosòfics que diferencien a les diferents manifestacions de les pràctiques artístiques i de disseny. Conèixer i analitzar exemples d'obres artístiques i de disseny dels períodes esmentats. Propiciar la capacitat crítica de l'alumne davant de les manifestacions artístiques i de disseny. Potenciar la reflexió personal i propiciar que el treball dels alumnes com artistes o dissenyadors sigui més ric i profund. Fomentar la realització de treballs d'investigació fets amb rigor i respectuosos.

COMPETÈNCIES

E01. Analitzar críticament, en el treball propi, les dimensions històriques i genealògiques d'objectes, fenòmens i processos en context, i entendre-ho com a factor clau per traçar línies de futur.

E02. Analitzar i relacionar teories, conceptes i sabers de les diverses àrees de coneixement (socials, científiques, de les arts i dels dissenys).

E03. Llegir, escriure i parlar de forma posicionada i crítica en i des dels entorns de treball de les arts i els dissenys, i emprar aquests recursos com un factor de construcció personal.

COMPETÈNCIES TRANSVERSALS

T01. Escoltar activament valorant les aportacions alienes per a la construcció dels propis posicionaments.

T02. Tractar la informació de forma responsable, compromesa i honesta.

T03. Gestionar eficientment el temps i els recursos.

T05. Comunicar i expressar-se eficaçment, tenint en compte el destinatari i el mitjà.

T06. Treballar de forma col·laborativa, multidisciplinària i interdisciplinària.

RESULTATS D'APRENTATGE

RA1 (E01.4). Reconèixer la dimensió geogràfica i històrica de les arts i els dissenys.

RA2 (E01.5). Expressar en el treball propi consciència d'espècie, de classe i de gènere.

RA3 (E01.6). Identificar les pràctiques culturals del seu context.

RA4 (E02.11). Buscar noves propostes, arguments i vies de comprensió dels fenòmens artístics i culturals de l'època del capitalisme global.

RA5 (E02.12). Efectuar observacions i anàlisis en el camp de la recerca d'informació bibliogràfica i de casos d'estudi de la història de les arts i els dissenys.

RA6 (E02.13). Reconèixer els factors més rellevants del context contemporani: ecològic, socioeconòmic, tecnocientífic, polític i cultural.

RA7 (E03.13). Participar autònomament en el treball grupal de l'aula en els processos de discussió al voltant de casos d'estudi i textos proporcionats per l'equip docent.

RA8 (E03.14). Integrar la lectura (textual, icònica, etc.) com un hàbit propi de treball.

RESULTATS D'APRENTATGE TRANSVERSALS

T01.1. Construir posicionament i criteri propis tant a partir del seu treball com a partir del diàleg amb altres propostes o agents.

T01.2. Reconèixer les qualitats del treball dels altres com a font d'aprenentatge.

T02.1. Reconèixer l'ús, límits i diferents aplicacions de dades i documents.

T03.1. Organitzar i gestionar de forma autònoma els temps en els processos d'aprenentatge i en el seu itinerari formatiu en el grau.

T03.2. Gestionar de forma eficient els recursos que estan implicats en els processos d'aprenentatge, tant els que li han estat facilitats com els que de forma autònoma adquireix.

T05.1. Organitzar les idees i transmetre-les amb eficiència i creativitat.

T05.2. Triar el mitjà adequat a cada situació comunicativa.

T06.1. Distribuir els rols en un entorn col·lectiu de treball derivat d'un projecte segons habilitats i disciplines implicades.

T06.2. Treballar de forma horitzontal i creuada en entorns col·laboratius com a font de desenvolupament personal i grupal.

CONTINGUTS

Els continguts de l'assignatura s'articulen a través de diverses perspectives simultànies i complementàries que desenvoluparan diferents genealogies històriques relatives a l'art, el disseny, les arts aplicades i la cultura visual. L'objectiu és triple: no perdre la consciència de la línia històrica, treballar sobre les interconnexions entre arts i disseny i, al mateix temps, poder llegir el període d'estudi des de diversos recorreguts.

Art d'avantguarda feixisme i el canvi de capitalitat artística
Postguerra: disseny, arts aplicades, arts plàstiques.

Loewy, B. Fuller, Porsche.
Expressionisme abstracte a EEUU.
Informalisme europeu. Tàpies. Dau al Set
Guerra freda i la síndrome del suïcidi d'espècie.
Del capitalisme de producció al capitalisme de consum.
"Good design is good business".
Escultura: Giacometti, Henry Moore. La influència de l'Existencialisme.
Neodadaïsmes a EEUU i Europa.
Art Pop al Regne Unit, EEUU i Espanya.
Disseny industrial versus artesania: nous materials, nous usos.
Eames, Saarinen, Tupperware, Jacobsen, Rand.
El medi és el missatge. El medi és el missatge. L'aldea global.
Gutte form i Bel design.
Arquitectures: Coderch, La casa de Tàpies y el moviment modern als anys 60.
Art d'acció: Fluxus - Beuys- Mendieta- Abramovic
La Internacional Situacionista. Avantguarda i revolució. Maig de 1968.
Minimalisme. Art conceptual. Crítica institucional. Gir lingüístic. Gir fotogràfic.
Louise Bourgeois, Bacon, cos humà, avantguarda i psicoanàlisi.
La contracultura: la imaginació al poder, o fes l'amor i no la guerra.
Panton, Sottsass, Colombo, Glaser.
Els límits del creixement. Contaminació i pol·lució.
Activisme polític postmodern. Guerrilla Girls, Barbara Kruger, J. Holzer
El retorn a l'artesania i l'art popular. La ceràmica com a paradigma.
Amnistia Internacional. Greenpeace i Metges sense fronteres.
Punk i no future. Thatcher i Reagan. El postmodernisme.
Nuclear no gràcies. La SIDA. La caiguda del mur de Berlin.
Rio 92. L'agenda 21. Internet. Ecodisseny.
Art relacional i contextual.
La veritat incòmoda. De Kyoto a París 21.
Funció de l'art. Artesans del medi ambient

METODOLOGIA

Activitats dirigides (35%): Sessions per percebre, comprendre, pensar i comunicar. Es potenciarà el debat a partir de referents teòrics i plantejament aportats tant pels professors com pels alumnes.

Activitats supervisades (10%): Seguiment i desenvolupament de les propostes a classe, es valorarà la participació i la col·laboració. Els treballs es portaran a terme de manera personal i/o en grup, i es desenvoluparan a la classe. Es realitzarà un seguiment directe dels processos de treball per tal de conèixer el nivell assolit per l'alumnat i poder incidir en aquells que tinguin més dificultats.

Activitats autònomes (50%): Activitat individual complementària al treball de l'aula. Es valorarà la capacitat de relacionar i de recerca. L'alumnat realitzarà els treballs encarregats amb els recursos proposats i aquells que ells mateixos trobin: Recerca i recopilació d'informació, reflexió, anàlisi, etc. Així mateix realitzarà un treball-síntesi de tot el procés.

Les activitats d'avaluació comprenen un 5% dels crèdits. Avaluació individual o en grup del resultat general o parcials de l'assignatura. Entrevistes individuals o reflexions en grup del resultat general en les diferents fases d'aquesta.

El grup classe es dividirà en dos subgrups A i B de 32 estudiants amb l'objectiu de fer més flexibles les dinàmiques d'aprenentatge. Els dos subgrups realitzaran exactament les mateixes activitats. D'altra banda també es realitzaran sessions conjuntes.

ACTIVITATS FORMATIVES

Hores de dedicació: 150h

Hores activitats dirigides: 52,5h (35%)

Hores activitats supervisades: 15h (10%)

Hores aprenentatge autònom: 75h (50%)

Hores activitats d'avaluació: 7,5h (5%)

Activitat dirigida:

Presentació i discussió de continguts teòrics, referències i casos d'estudi i/o visites i/o presentacions d'experts.

Metodologia d'aprenentatge: Valoració i discussió crítica col·lectiva i/o exposició de continguts pràctics i debat.

Descripció: L'assignatura s'articularà a partir de 3 nusos històrics de 4 setmanes de durada (12 setmanes en total), una sessió de tutories de projecte i dues finals de presentació que l'alumne haurà d'encaixar amb la seva pròpia recerca.

A més del treball final de l'assignatura, l'alumne realitzarà diversos exercicis en el context de cada nus que implicaran la presentació pública i la recerca de materials.

Resultats d'aprenentatge: RA.2, 5, 6, 7, 8.

Activitat supervisada:

Seguiment supervisat pel professor. Discussió y posada en comú de continguts. Realització d'exercicis a l'aula o taller.

Metodologia d'aprenentatge: Assessorament sobre els processos de formalització del treball propi de l'alumne. Seguiment i tutorització dels processos metodològics i dels resultats parcials del treball propi de l'alumne. Presentació pública i discussió crítica col·lectiva.

Descripció: Els treballs es portaran a terme de manera personal i/o en grup, i es presentaran a la classe. Es realitzarà un seguiment directe dels processos de treball per tal de conèixer el nivell assolit per l'alumnat i poder incidir en aquells que tinguin més dificultats.

Resultats d'aprenentatge: RA.1, RA.3, RA.5, RA.6, RA.7, RA.8, T01.1, T01.2, T06.1, T06.2.

Activitat autònoma:

Recerca de documentació: fonts primàries, bibliografia, casos d'estudi i referents. Lectura de textos. Treball pràctic autònom.

Metodologia d'aprenentatge: Tractament de la informació, i/o lectura comprensiva de textos, i/o lectura comprensiva d'elements formals y matèrics.

Descripció: L'alumnat realitzarà els treballs encarregats amb els recursos proposats i aquells que ells mateixos trobin: Recerca i recopilació d'informació, reflexió, anàlisi, etc. Així mateix realitzarà un dossier recopilatori de tot el procés.

Resultats d'aprenentatge: RA.1, RA.2, RA.3, RA.4, RA.5, RA.6, RA.7, T02.1, T03.1, T03.2, T05.1, T05.2.

Activitat d'avaluació:

Presentacions dels exercicis dels resultats parcials i/o finals.

Metodologia d'aprenentatge: Comentari i revisió, individual o en grup, d'exercicis y resultats parcials o finals.

Descripció: Entrevistes individuals o reflexions en grup del resultat general en les diferents fases d'aquesta.

Resultats d'aprenentatge: : RA.1,RA.2, RA.3, RA.4, RA.5, RA.6, RA.7, T02.1, T03.1, T03.2, T05.1, T05.2.

Sistema d'avaluació. Treballs a realitzar:

1. Treball d'investigació: fase individual. 25%
2. Treball d'investigació: fase col·lectiva. 25%
3. Exercicis d'anàlisi i discussió. 25%
4. Participació i implicació en l'assignatura. 25%

Treball d'investigació: Llistat de temes per al treball en grup. Els estudiants han de triar un d'ells i formar grups de 8 persones aproximadament. Es tracta de grans temes històrics de la segona meitat del segle XX i l'objectiu principal és investigar les seves conseqüències culturals en un sentit ampli a partir dels interessos de cada estudiant: art, disseny, música, cinema, fotografia, arquitectura, etc.

El treball s'haurà de presentar a classe i s'haurà de realitzar també una versió escrita. El format és lliure, però l'extensió, les subdivisions, etcètera es pactaran grup per grup amb l'equip docent a les tutories que es faran a les classes.

Es tracta del treball amb més pes per a la nota final de l'assignatura. (40%)

1.- La guerra de Vietnam. (1955-1975) Les protestes contra aquesta guerra, considerada com la mostra més sagnant de l'imperialisme nord-americà, van polititzar els joves d'Europa, EUA, Llatinoamèrica... La cultura crítica va tenir un gran protagonisme en aquestes protestes. El cinema (Coppola) l'art (L'igloo de Giap, de Mario Merz), les accions de H. Farocki, la cançó protesta, etc.

2.-La dictadura de Francisco Franco (1939 – 1975) La producció cultural a l'estat espanyol va estar molt condicionada per la llarga dictadura feixista de Francisco Franco. El genocidi franquista va tenir el seu paral·lel cultural en forma de repressió, exili i censura. Al llarg del temps, les relacions entre cultura i franquisme van anar canviant. El cinema de Luis Buñuel o Berlanga en són exemples interessants. L'art d'avantguarda informalista o el treball pop de l'Equipo Crònica. Figures com la de Joan Brossa... També va ser molt important la contribució crítica d'artistes conceptuals com ara l'Equip de Treball.

3.-La Bomba atòmica i la guerra freda. Segurament el símbol fonamental de la por durant la segona meitat del s. XX. L'exposició "Sota la bomba" de 2007 al Macba, explica a bastament les conseqüències culturals i polítiques de l'amenaça nuclear. (1945 – 1991) "Hem d'entendre la cultura com una arma de defensa i atac contra l'enemic" (Picasso) Els dirigents polítics dels dos blocs en els quals es va dividir el món durant aquests anys eren molt conscients d'aquest fet. La producció, la distribució i la recepció de la cultura estava molt condicionada pels interessos polítics de les grans potències. D'aquesta manera, l'art de l'expressionisme abstracte va esdevenir (entre d'altres coses) una eina de publicitat del bloc occidental.

4.-Feminismes i lluites de gènere. La crítica a la societat patriarcal i la participació de la dona en igualtat de condicions a l'home a la vida social són dos elements fonamentals per entendre el

segle XX. La cultura crítica en els seus diferents aspectes té un paper molt important. En aquest sentit l'exposició al CCCB (2019 "Feminismes") va ser molt important.

5.-Descolonitzacions. El procés d'independència de les antigues colònies de les potències europees implica una crisi de la manera d'entendre la cultura com una activitat estrictament europea. La cultura crítica en té un paper importat en aquest procés com es pot apreciar a l'exposició "Territoris indefinits. Perspectives sobre el llegat colonial" al Macba (2019)

6.- Black Power. Els moviments de lluita pel reconeixement dels drets de les minories ètniques són fonamentals per entendre el món contemporani. També en són una mostra de la violència que s'amaga sota l'estil de vida nord-americà. La cultura crítica va tenir un paper molt important en forma de música, cinema, arts plàstiques, etcètera.

7.- La revolució. La revolució cubana. Maig de 1968. El concepte de Revolució social i política ha estat sempre molt lligat a l'art i el disseny d'avantguarda. Constructivisme, dadaisme, surrealisme... tots es declaraven obertament revolucionaris. Això arriba fins als nostres dies, però de manera sorprenent durant el mes de maig de 1968 es va produir a París i a molts d'altres llocs del món un esclat revolucionari que va deixar desconcertat al poder per la seva força i determinació. Grups artístics i activistes com ara la Internacional Situacionista van participar molt activament en aquestes revoltes.

8.-Contracultura i revolució sexual. A partir de les idees de Marcuse, Reich, la música de Bob Dylan, els escrits de Kerouak, els films de Passolini, el moviment Hippie, etc, es va produir un canvi profund en les relacions humanes i les maneres de viure que va patir una crisi molt forta amb l'extensió de l'epidèmia de la Sida.

RECUPERACIÓ

Criteris per poder optar a les proves de recuperació del mes de juliol:

1. La nota mínima mitjana de curs ha d'estar entre 4 i 4,99.
2. L'alumne/a ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de dues terceres parts de la qualificació total de l'assignatura.
3. L'assistència ha d'haver estat igual o superior al 70% de les hores lectives presencials.

BIBLIOGRAFIA

- BAYLEY, S. *Guía Conran del diseño*. Madrid: Alianza, 1996.
- BENJAMIN, W. *Obras. Libro 1*. Madrid: Abada Editores, 2008, Vol. 2.
- BÜRGER, P. *Teoría de la vanguardia*. Barcelona: Ediciones Península, 1987.
- CRUZ, M. *Filosofía contemporánea*. Madrid: Taurus, 2002.
- DE MICHELI, M. *Las vanguardias artísticas del siglo XX*. Madrid: Alianza, 1979.
- DEBORD, G. *La sociedad del espectáculo*. Valencia: Pre-Textos, 2003.
- DANTO, Arthur. *Después del fin del arte*. Barcelona: . Paidós, 1999.
- DICKIE, George. *El círculo del arte*. Barcelona: Paidós, 2005.
- DORMER, P. *El diseño desde 1945*. Barcelona: Destino, 1993.
- DORMER, P. *The new ceramics : trends traditions*. London: Thames and Hudson,

1996.

DORMER, P.; TURNER, R. *La Nueva joyería: diseños actuales y nuevas tendencias*. Barcelona: Blume, , 1986.

FOLCH, R. *La quimera de créixer*. Barcelona: La Magrana, 2011.

FOSTER, H. et al. *Art since 1900*. London: Thames & Hudson, 2005.

GASPAR, M. (ed.). *El laboratori de la joieria 1940-1990*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, 2007.

GUASCH, A.M. *El arte último del s. XX. Del posminimalismo a lo multicultural*, Madrid, Alianza editorial, 2005

HEINICH, N. *El paradigma del arte contemporáneo*. Madrid: Casimiro Libros, 201

JAUÀ, María Virginia (ed.). *El cristal se venga: textos, artículos e iluminaciones de José Luis Brea*. Mexico DF: RM + Fundación Jumex Arte Contemporáneo, 2016

JAMESON, F. *El posmodernismo o la lógica cultural del capitalismo tardío*, Paidós, Barcelona, 1992

MARZO, J. L.; MAYAYO, P. *Arte en España (1939-2015) Ideas, práctica, políticas*. Madrid: Cátedra, 2015.

ONTAÑÓN, A.; PRIETO, J. A. (ed.). *Altres mirades sobre l'artesanía*. Barcelona: Escola Massana, 2009

ONTAÑÓN, A. (ed.). *Altres mirades sobre el disseny*. Barcelona: Escola Massana, 2004

RAMIREZ, J. A. *Arte y arquitectura en la época del capitalismo triunfante*. Madrid: Visor, 1992.

STANGOS, N. *Conceptos de arte moderno*. Madrid: Alianza, 1988.

Teoria general i ecosociologia

SENNETT, R. *El Artesano*. Barcelona: Anagrama, (2008) 2009.

SHINER, L. *La invención del arte. Una historia cultural*. Barcelona: Paidós, (2001) 2010.

TORRENT, R.; MARIN, J. M. *Historia del diseño industrial*. Madrid: Manuales Arte Cátedra, 2005.

GASPAR, M. (ed.). *El laboratori de la joieria 1940-1990*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, 2007.

PROGRAMACIÓ

L'assignatura es desplega setmanalment durant 18 setmanes, és a dir, sessió per setmana seguint la següent distribució:

Sessió 1

INICI: Inici i presentació de l'assignatura.

Sessió 2 -10 A partir d'aquest moment i en cada sessió es desenvolupen els continguts amb classes magistrals i dinàmiques participatives a la classe.

Sessió 11 Presentació dels treballs de grup

Sessió 12 Presentació dels treballs de grup.

Sessió 13 Exercici d'avaluació individual a l'aula.

Sessió 14

RECUPERACIÓ

Sessió 15 Tancament

SESSIÓ DE TANCAMENT: Tancament de l'assignatura mitjançant entrevistes individuals.